

**Голові разової спеціалізованої
вченої ради Інституту держави і
права імені В. М. Корецького НАН
України, доктору юридичних наук,
професору, заслуженому юристу
України**

Кваші О. О.

РЕЦЕНЗІЯ

**провідного наукового співробітника відділу проблем
кримінального права, кримінології та судоустрою
Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, доктора
юридичних наук, старшого дослідника зі спеціальності 081 Право,
Турлової Юлії Анатоліївни**

**на дисертацію
Гломба Юрія Олександровича
«Кримінальна відповідальність за введення в
оману суду або іншого уповноваженого органу»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

Сучасний досвід розвитку українського суспільства засвідчує, що без незалежного та неупередженого правосуддя неможлива побудова демократичної, соціальної та правової держави. Для забезпечення об'єктивного, всебічного, справедливого та неупередженого виконання судами України своєї високої соціальної місії конституційно закріплено (ст. 6) статус судової системи як самостійної гілки влади, поряд із законодавчою і виконавчою, а також передбачено систему нормативно-правових гарантій її здійснення, закріплених як в Розділі VIII Конституції України «Правосуддя», так і в інших законах України. Гарантом забезпечення правосуддя від злочинних посягань є і Кримінальний кодекс України (далі – КК України). Одним із таких посягань є введення в оману суду або іншого уповноваженого органу. Протягом останніх років зазначена кримінальна практика, що полягає у цілеспрямованій протидії розслідуванню вже виявлених злочинів шляхом

впливу осіб, які їх вчиняли, або ж наближених до них осіб, на учасників кримінального процесу набула в Україні значного поширення. Водночас, вивчення офіційної статистики та відповідної судової практики викликає занепокоєння через критично низький відсоток кримінальних проваджень, за якими особам були вручені повідомлення про підозру, а також кількість засуджених за вчинення зазначеного злочину осіб. Відтак, питання щодо дієвості кримінально-правових норм, що встановлюють відповідальність за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, є на сьогоднішній день достатньо актуальним.

Можна констатувати, що злочини даної категорії характеризуються чисельністю способів вчинення, динамічно змінюються, набувають нових небезпечних форм та мають загрозливі наслідки для правосуддя та правоохоронної системи держави. Очевидно, що такі процеси потребують адекватного реагування з боку держави у особі відповідних органів кримінальної юстиції, які мають об'єднувати свої зусилля у протидії злочинам даної категорії.

Таким чином, дослідження даної проблематики та пошук ефективних шляхів її вирішення зумовлено вимогами і реаліями нашого часу та науковими потребами у сучасних дослідженнях введення в оману суду або іншого уповноваженого органу в Україні, а також доктринальних засад кримінально-правової протидії таким посяганням.

Саме тому вивчення теоретичних питань, що стосуються проблем кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, яким якраз і присвячено дисертацію Гломба Юрія Олександровича «Кримінальна відповідальність за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу», видається актуальним, своєчасним, затребуваним як теорією, так і практикою та вартим окремого наукового дослідження.

Дисертація підготовлена на основі комплексного, системного підходу до предмету дослідження, що зокрема було зумовлено правильно обраними

науковими підходами. В якості методологічної основи роботи використана основні положення теорії пізнання, принципи діалектичного детермінізму та його категорії. Здобувачем були використані методи формальної логіки, формально-логічний метод, методи аналізу, синтезу, класифікації та групування, системно-структурний, формально-юридичний, соціологічний, статистичний та порівняльно-правовий методи. Структура роботи є логічною, підпорядкованою поставленим дослідницьким завданням. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується наявністю в ній ретельного аналізу великої кількості літературних джерел з різних галузей науки: 235 джерела, 37 з яких – іноземними мовами. Цитовані в роботі позиції вітчизняних і зарубіжних авторів мають належні посилання та коректно оформлені відповідно до нормативних вимог. Основні гіпотези, положення, висновки та рекомендації дисертанта, сформульовані в роботі, є обґрунтованими, відповідають поставленим завданням. Ці положення є результатом наукового дослідження теоретичних підходів до розв'язання проблем кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу та переосмислення сучасних реалій кримінально-правової протидії таким посяганням. Мета і предмет дослідження повністю відповідають спеціальності 081 Право, за якою подана дисертація.

Отримані результати містять необхідний рівень наукової новизни. Автор здійснив спробу комплексно узагальнити та запропонувати нове вирішення наукової проблеми, пов'язаної із комплексним аналізом кримінально-правових аспектів відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу. Це одне із перших досліджень, що охоплює широкий комплекс питань, що становлять предмет даного дослідження. Автор висвітлює законодавчу генезу норми, передбачену у ст. 384 КК України, визначає та характеризує наукові підходи щодо визначення елементів складу злочину введення в оману суду або іншого уповноваженого органу; визначає умови притягнення до кримінальної відповідальності за злочини даної категорії.

За темою дисертації автором опубліковано 4 статті, у тому числі 3 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України зі спеціальності 081 Право, та одна стаття у періодичному виданні зарубіжної держави. Вони повною мірою відображають результати дослідження дисертанта, відповідають змісту розділів роботи й сформульованим висновкам. Шість праці апробаційного характеру опубліковані за результатами участі автора у науково-практичних конференціях, міжнародних форумах.

Теоретичні положення і висновки представленого дисертаційного дослідження можуть бути використані у науковій, правотворчій діяльності відповідних установ і органів, правозастосовній діяльності органів кримінальної юстиції. Результати роботи Ю.О. Гломба можуть бути використані у навчальному процесі, при підготовці програм, підручників і навчальних посібників з кримінального права та різних спецкурсів з проблематики злочинів проти правосуддя, органів кримінальної юстиції тощо, що засвідчують відповідні акти впровадження (Додаток В).

Текст роботи логічно структурований, що сприяє послідовному досягненню мети дослідження. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У першому розділі дисертації «Соціальна обумовленість криміналізації введення в оману суду або іншого уповноваженого органу» з'ясовано, що ступень суспільної небезпеки досліджуваного діяння є достатнім для законодавчого визнання його як злочинного. Проаналізовано статистичні показники Офісу Генерального прокурора та Державної судової адміністрації України, що відображають облікованість кримінальних правопорушень за ст. 384 КК України та засудження осіб, які їх вчинили протягом 2017-2022 років. Проведений статистичний аналіз дав достатні аргументи для висновку про відповідність введення в оману суду або іншого уповноваженого органу такій підставі криміналізації як відносна поширеність діяння. Досліджено законодавчий розвиток досліджуваних кримінально-правових норм. Проведений порівняльно-правовий аналіз, що надав можливість з'ясувати особливості конструювання статті (статей) про введення в оману суду або

іншого уповноваженого органу у кримінальному законодавстві зарубіжних держав.

У другому розділі «Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу: юридико-догматичне пізнання сутності». Визначені та охарактеризовані ознаки поняття «введення в оману», а саме: протиправність поведінки особи, яка вводить в оману суд або інший уповноважений орган; дезінформаційний характер відомостей; умисний характер діяння; письмова форма тощо. Надано опис «завідомості» як суб'єктивній ознаці введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, що характеризує інтелектуальну ознаку прямого умислу вказаного кримінального правопорушення.

У третьому розділі «Форми введення в оману суду або іншого уповноваженого органу» досліджено сутності механізму та особливостей формування свідомо неправдивих показань, визначено наявність взаємопов'язаних етапів формування показань. Запропонована авторська дефініція поняття «завідомо неправдиві показання свідка чи потерпілого». Аргументується висновок, що предметом введення в оману суду або іншого уповноваженого органу є завідомо неправдиві показання свідка та/або потерпілого, що містять у собі інформацію, яка має доказове значення. Автором доведено доцільність встановлення кримінальної відповідальності експерта за завідомо неправдиві показання, що аргументується важливим значенням допиту експерта, який є одним із основних способів перевірки його висновку, а також зарубіжним нормотворчим досвідом у цій сфері.

Здійснене комплексне дослідження дало змогу дисертанту сформулювати рекомендації та пропозиції щодо внесення змін і доповнень у чинне кримінальне законодавство України.

Дисертація Ю.О. Гломба є самостійним інноваційним дослідженням, характеризується науковою обґрунтованістю і виваженістю, коректністю сформульованих положень і висновків. Проте варто звернути увагу на деякі дискусійні аспекти представленого дисертаційного дослідження.

Так, автором у підрозділі 1.1 розглядається підстава криміналізації введення в оману суду або іншого уповноваженого органу. При цьому

спираючись на роботи авторитетних науковців, які досліджували проблеми криміналізації, здобувач описує основні положення теорії криміналізації та її категорії, зокрема принципи, фактори, що впливають на криміналізацію, підстави, приводи та умови криміналізації тощо. Після чого зауважує таке: «Погоджуємося у цілому з підходом про визнання єдиною підставою криміналізації соціальну сутність діяння, тобто ступінь і характер суспільної небезпеки» (с. 16). По-перше, не зрозуміло з чим погоджується автор, адже ніде у зазначених ним працях не йдеться про «єдину підставу криміналізації». Так, Д. О. Балобанова, на яку нібито посилається здобувач, визначає дев'ять (!) таких підстав, що розподілені на три групи (юридико-кримінологічні, соціально-економічні та соціально-психологічні). Серед них автор обмежився вивченням лише суспільної небезпечності діяння, поширеністю такої антигромадської поведінки та динаміки суспільно небезпечних діянь, а також у підпідрозділі 1.1.2 - окремих аспектів соціально-психологічних факторів криміналізації. Тобто навіть такий перелік (далеко не повний) досліджених автором підстав криміналізації суперечить його ж власній позиції та засвідчує, що суспільна небезпека діяння не є, вочевидь, єдиною підставою криміналізації. По-друге, залишилось незрозумілим, що мається на увазі під соціальною сутністю діяння, адже і сама людина, і її поведінка є соціальними та мають багато різноманітних аспектів. Жодні пояснення автора з цього приводу відсутні. І, вочевидь, соціальна сутність діяння та ступінь і характер суспільної небезпеки не є тотожними поняттями, як стверджує автор. По-третє, здобувач, вочевидь, не визначився з термінологією, що використовується у теорії криміналізації, адже у роботі вільно оперує такими термінами як підстава, фактори, передумови криміналізації. Якщо дисертант вважає зазначені терміни синонімами, то про це потрібно було зауважити в роботі, якщо ні – доцільно було б пояснити власну позицію. Вчетверте, структурною складовою підрозділа 1.1 є підпідрозділ 1.1.2 «Морально-релігійні передумови криміналізації введення в оману суд або іншого уповноваженого органу», в якому досліджується окремі аспекти соціально-психологічних факторів криміналізації. Водночас, виникає питання: а де ж підпідрозділ 1.1.1?

Крім того, не зайвим було б в роботі приділити увагу проблемам пеналізації досліджуваного злочину. Позитивно сприймаються спроби автора здійснити кримінологічний аналіз судимості за ст. 384 КК України. Водночас, більшість питань, які є актуальними та доцільними для їх вивчення, а саме структура судимості, види та розміри покарань, аналіз підстав звільнення від кримінальної відповідальності та покарання, залишилися поза увагою автора. Разом із тим, наведені дисертантом статистичні показники Офісу Генерального прокурора та Державної судової адміністрації України засвідчують характерні особливості застосування ст. 384 КК України, а саме те, що кількість облікованих кримінальних правопорушень даної категорії переважає кількість засудження за їх вчинення осіб у десятки (!) разів. Тобто автору варто було б звернути увагу на таку низьку дієвість досліджуваних кримінально-правових норм та дати відповідну наукову інтерпретацію статистичних відомостей. Окрім зазначеного, при належному вивченні фактичної пеналізації введення в оману суду або іншого уповноваженого органу результатом зазначеного дослідження міг би бути висновок щодо наявності значного розриву між розмірами та видами покарань, передбаченими санкціями досліджуваних кримінально-правових норм, і практикою призначення покарань за цей злочин, що можливо надало б автору підстави для відповідних пропозицій щодо зміни санкцій у ст. 384 КК України. Як видається рецензентці, подібний ракурс дослідження містить в собі значний евристичний потенціал і виходить з потреби у формуванні адекватних та актуальних механізмів підвищення дієвості досліджуваних кримінально-правових норм.

Водночас, наведені рецензенткою зауваження мають рекомендаційний, дискусійний характер і не впливають на загальну високу оцінку дисертації Гломба Юрія Олександровича.

Аналіз дисертаційного дослідження та наукових публікацій здобувача засвідчує актуальність та новизну представленої роботи. Поставлені у дисертаційному дослідженні мета і завдання успішно виконані. Отримані результати є науково обґрунтованими та достовірними, мають теоретичне і практичне значення та можуть бути застосовані у правотворчій,

правозастосовній, науковій та освітній діяльності. Дисертаційна робота Гломба Юрія Олександровича «Кримінальна відповідальність за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу» є самостійною та завершеною працею, в якій отримані нові наукові результати, що у сукупності вирішують проблему кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу. Отже, представлена до захисту дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 №44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор, Гломб Юрій Олександрович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Рецензент:

**Провідний науковий співробітник
відділу проблем кримінального права,
кримінології та судоустрою
Інституту держави і права імені
В.М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук,
старший дослідник зі спеціальності 081 Право,
старший радник юстиції,
почесний працівник прокуратури України**

Юлія ТУРЛОВА